

УДК 159.923

Я-КОНЦЕПЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ГУМАНІСТИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Алексевич М. І.

Кривопишина О.А., д-р психол. наук, доцент
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Гуманістичний підхід у психології розглядає людину виходячи із вражень суб'єкта, а не із позицій зовнішнього спостерігача, тобто як індивід сприймає самого себе, який вплив на поведінку індивіда мають його потреби, почуття, цінності, переконання, властиве йому сприймання оточуючої дійсності. Поведінка залежить від тих значень, які у сприйманні індивіда прояснюють його власний минулий і теперішній досвід. Згідно з цим напрямком індивід не може змінити самі події, але може змінити своє сприймання цих подій і їх інтерпретацію.

Центральним поняттям гуманістичного підходу є сприймання, тобто процеси відбору, організації і інтерпретації явищ, що сприймаються, які призводять до виникнення у індивіда цілісної картини психологічного оточення.

З метою дослідження змісту поняття "Я-концепція" необхідно з'ясувати зміст основних понять теорії К.Роджерса і поняття "самоактуалізація" теорії А. Маслоу.

За К. Роджерсом, «Я» – це диференційована частина сприймаючого поля людини, яка складається із усвідомленого сприймання і цінностей. Я-концепція означає концепцію людини про те, що вона собою являє; відображає ті характеристики, які людина сприймає як частину себе [2].

С.Д. Максименко, аналізуючи теорію К. Роджерса, підсумовує, що центральна ідея концепції К. Роджерса полягає у співвідношеннях: перше- дійсний зміст особистості, друге- уявлення людини про себе – про її "Я" і третє її уявлення про ідеальне "Я", про той тип особистості, яким вона бажає стати [1]. Розбіжності між цими уявленнями стають чинниками неврозів і страждань людини. Вона переживає почуття тривоги, вразливості тим болючіше, чим гостріше назріває потреба змінити на краще думку про себе.

Основними положення теорії К. Роджерса є те, що Я-концепція – це система самосприймання. Для особистості та її поведінки конкретне значення має саме Я-концепція, а не деяке реальне Я. Я-концепція виникає в результаті взаємодії з оточуючим світом, причому особливо великий вплив на її виникнення має соціальний світ. Потреба в позитивному ставленні до себе, чи потреба в самоповазі, розвивається на основі інтерналізації позитивного ставлення до себе зі сторони інших.

А. Маслоу створив власну концепцію мотивації та самоактуалізації. Термін "самоактуалізація" А. Маслоу розуміє як самореалізацію (прагнення повністю реалізувати свої потенції), постійне бажання людини до самоактуалізації, самовираження А. Маслоу вважає основним джерелом людської діяльності, людської поведінки, вчинків [3]. А. Маслоу доводить, що соціальність людини міститься у самій її природі, що люди мають потреби у спілкуванні, любові, повазі, наділені природними формами "інстинктоподібності". До числа базальних потреб належать: фізіологічні потяги, потреби у безпеці і захисті, любові та повазі людини. Над рівнем базальних надбудовується метамотиваційний рівень – потреби в істині, добрі і красі, справедливості, єдності. А потреби самоактуалізації, на думку А. Маслоу, починають функціонувати лише після того, коли задоволені всі інші потреби.

За А. Маслоу [4], основними положеннями самоактуалізації є те, що самоактуалізація означає активне, повне і безкорисливе переживання життя з повним зосередженням і зануренням в нього. Самоактуалізація – це безперервний процес, що означає багаторазові окремі вибори: говорити правду чи ні, робити так чи інакше. Самоактуалізація передбачає постійний вибір росту. Під самим словом "самоактуалізація" розуміється наявність "Я", яке може актуалізуватися. Самоактуалізація – це не тільки кінцевий стан, але також процес актуалізації своїх можливостей. Знайти самого себе, зрозуміти, що ти собою являєш, що для тебе добре, а що погано, яка ціль твого життя. Для цього потрібно виявити свої неадекватні захисти і після цього знайти в собі сміливість їх подолати.

К. Роджерс, писав про те, що розвиток особистості визначається вродженою тенденцією, соціальна сфера відіграє роль зовнішнього фактора тиску. К. Роджерс підкреслює, що часто люди мають неправильне уявлення про себе, і щоб уникнути необхідності перебудови свого уявлення, вони спотворюють ту реальність, в якій живуть. Але буває і так, що вони спотворюють не реальність, не оцінку інших людей, а власну самооцінку. А. Маслоу стверджував, що сам процес самоактуалізації – вроджений, він входить до природи людини, яка народжується з гуманними потребами, потребами у добрі, моральності, доброзичливості. Саме вони складають ядро людини.

Література:

1. Максименко С.Д. Теоретико-методологічний контекст сучасної практичної психології // Практична психологія в контексті культур. – К.: Ніка-Центр, 1998. – С. 6-17.
2. Хьєлл Л., Зиглер Д. Теории личности. – СПб.: Питер Пресс, 1997. – 608с.
3. Маслоу А. Мотивация и личность: Пер. с англ. – СПб.: Евразия, 1999. – 478 с.
4. Маслоу А. Самоактуализация // Психология личности: тексты / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер, А.А. Пузыря. – М.: Изд-во МГУ, 1982. – с.108-118.